

Nem kereskedelmi, hanem kutatási és oktatási célokra készült. Reprodukciója, terjesztése vagy kereskedelmi felhasználása tilos.

Homeopátia
A Homeopátia Kar folyóirata

Ez a cikk az Elsevier által kiadott folyóiratban jelent meg. A csatolt példány a szerző rendelkezésére van bocsátva, de nem kereskedelmi célokra, hanem kutatás és oktatás céljára felhasználandó, beleértve a szerző intézményében történő oktatásra és a kollégákkal való megosztásra.

Tilos más célokra való alkalmazása, beleértve a másolást és terjesztést, a másolatok értékesítését vagy engedélyeztetését, illetve a személyes, intézményhez tartozó vagy harmadik fél weboldalára történő közzétételt is.

A legtöbb esetben a szerzők a cikkük saját változatát (pl Word vagy Tex formátumban) megjelentethetik személyes weboldalukon vagy az intézményük adattárába. Az Elsevier archiválási és kézirat politikáira vonatkozó további információkat igénylő szerzőket kérjük, hogy keressék fel a következőt: <http://www.elsevier.com/copyright>

A VITA TÁRGYA

A brit média támadja a homeopátiát. Jogosan-e?

George Vithoulkas¹

A Klasszikus Homeopátia Nemzetközi Akadémiája, Aloniszosz 37005, Görögország

A brit média támadja a homeopátiát. Egyes homeopata tanítók felelőtlen és meg nem indokolt kijelentései lovat adnak a támadásokhoz. Az ilyen állítások magukban foglalják az "álmra" és a "elképzelésre" alapuló módszerek alkalmazását a szerbizonyítás folyamatában. A szerfelírásakor, néhányan e tanítók közül megkísérlik a tüneti képet a szerrel egyeztető módszer helyett a „szignatúrák”, érzetek és más hamis elméletek alkalmazását. Ezek az „új ötletek” a homeopátia elveit, elméletét és gyakorlatát teszik kockára, és annak megsemmisítésével fenyegetnek. *Homeopathy* (2008) **97**, 103-106.

Kulcsszavak: Média; Proving; Álom; Szignatúrák; Érzetek; Illúziók; Immunizálás; Homeopátia; Homeopátiát érő támadások; Placebo; Homeopátiás profilaxis

Bevezetés

Ezekben az időkben, amikor a homeopátiát a brit sajtó a valaha volt legádázabb támadásával sújtja, fel kell tennünk önmagunknak a kérdést: vajon jogosak-e ezek a támadások? A támadások az opportunizmust, az anyagi érdekeket, sőt a homeopátiát ellenzők a gyűlölködését szolgálják. Meglehet, hogy a támadások rossz szándékúak, sőt gonoszak, azonban, ha becsületeseink akarunk lenni be kell ismernünk, hogy a támadók az érveik egy részét és a hozzávaló lőport egyenesen a homeopátia berkeiből merítik, a saját felelőtlenségünknek köszönhetően. Azokra a felháborító kijelentésekre célozok, amelyeket egyes homeopáták és „modern tanítók” tesznek, az „új ötleteikre”, amelyek tönkreteszik az igazi Hahnemann-i homeopátia elveit, elméletét és gyakorlati alkalmazását.

A provingok¹ (szervizgálat, avagy bizonyítás) módszertana

Manapság a homeopátiás szerek provingjának (a homeopátiás patogenetikai vizsgálatoknak) módszereire vonatkozó „új ötletek” pont a proving hitelességét rombolják le, ami a homeopátia tulajdonképpeni sarokpillére. Egyes tanítók azt állítják, hogy nincs arra szükség, hogy a homeopátiás szereket embereken „próbálják” ki, hanem helyette egyszerűen el kell képzelni a tüneteket, például: *“A csoport analízis az elme szintjén nyújtja a legnagyobb előnyt. Amint az összetevő elemek központi témája ismertté válik, lehetőség nyílik arra is, hogy kikövetkeztessük a kombinált szer² központi témáját”(1)* vagy *“A csoportos elemzés módszere lehetővé teszi, hogy a homeopátiáról egy új, elvont, szinte metafizikai szinten gondolkodhassunk. Ezáltal lehetővé válik, hogy teljesen ismeretlen homeopátiás szer képét többé-kevésbé pontosan meg lehessen határozni.”(2)*

Könnyen előrelátható, hogy hová vezetnek az ilyen abszurd „új ötletek”: száz meg száz „nagy képzelőtehetségű” homeopata százfajta különböző provingot fog „elképzelti” ugyanannak a homeopátiás szernek! Nincs abban semmi rossz, ha valaki úgy próbálja felhívni magára a figyelmet, hogy új homeopátiás szereket fedez fel. A provingokra támaszkodó homeopátákkal szemben azonban nem igazságos, hogy ezek a szerzők figyelmen kívül hagyják a provingok megvalósítására vonatkozó szabályokat, melyek Hahnemann alapelveire és módszertanára alapulnak.

A módszerek, melyet sokan kipróbáltak új szerek provingjának elvégéséért, azt igazolják, hogy Hahnemann útmutatásai abszolút nem vevődtek figyelembe. *“... Egy új és forradalmi proving módszer, amely arról szól, hogy az egész csoport bevett a szerből egy adagot, pár nappal a szeminárium előtt vagy éppen a szeminárium ideje alatt, majd megtárgyalták a szer hatásait a szemináriumon... Általában nagyon termékenyek voltak, ami a tünettant, főként az érzelmi szférát és az álmokat illeti, amiből utalás nyerhető a szer belső folyamataira vonatkozóan... Nagy hatással volt rám az, ahogyan az adag hatott a csoport kollektív tudatosságára, és az, hogy, amikor azt egy egész csoport veszi be, a hatás megsokszorozódik és sokkal kiemelkedőbb lesz, mint amikor egyénileg alkalmazzák...”(3)* *“Egy provingot el lehet végezni egy tanulócsoporttal vagy egy szeminárium keretén belül, ahol minden hallgató bevesz egy adagot pár nappal előtte vagy a tanfolyam ideje alatt, majd összehasonlítják tapasztalataikat. Ezek a provingok gyakran az álmokra és a szellemi tünetekre összpontosítanak, arra törekedve, hogy felfedjék a homeopátiás szer legmélyebb mondanivalóját. Ezt a módszert széles körben alkalmazta a németországi Jürgen Becker és számos kortárs tanító is elfogadta. A proving-szemináriumok lényege kideríteni a homeopátiás szer központi tudatalatti témáját. Ez tovább fokozható, ha tapasztalataikat a csoporttagok megtárgyalják egymással, megszelleztetik és megfogalmazzák a központi gondolatokat. A módszer előnye az, hogy rövidített úton meg lehet közelíteni a homeopátiás szer belső esszenciáját.”(4)* *„A School of Homeopathy³ intézményében, ahol havonta egyszer találkozunk, a csoportos provingokkal 1991 óta érünk el eredményeket, többféle inger által: megfogató anyagokat használva, kézben tartva vagy nézve azokat, rámeditálva azokra. Eredményeket értünk el C30-tól C200-as potenciáig. Hívtunk össze olyan csoportos provingot is, ahol az egyik résztvevő (a feladó) elméjében egy adott dolog fogalmára/ képre összpontosított, miközben a csoport többi tagja (a befogadók/ vevőkészülékek) egy ideig csendben és önmegfigyelésben várakoztak.... A proverek között gyakori a tapasztalat, hogy egyes személyek (akik később kardinális tüneteket mutatnak a vizsgált anyag iránti affinitásuk miatt) olyan tüneteket tapasztalnak meg, amelyekről később kiderül, hogy a provinghoz tartoznak, még mielőtt bárki más ‘bevette’ volna azt a szert”(5)* *„Számomra a meditációs*

¹ A proving angol szó, ami igazolást, bizonyítást, kipróbálást jelent. A homeopátiás szaknyelvben, minden nyelven honosult, mint alapkifejezés. A proving a homeopátia egyik alaptörvényét foglalja magában, mi szerint a homeopátiás szerek hatását előbb egészséges embereknél kell kipróbálni, azokat lejegyezni, hogy majd a beteg embernél jelentkező tüneteket összehasonlítva a provingban kapott tünetekkel ki lehessen választani a hasonlóság elve alapján a megfelelő szert, amely elhozhatja a tünetek gyógyulását. A továbbiakban a proving szót fogjuk használni a szer kipróbálására, illetve a prover szót a vizsgáló személy megnevezésére. (ford.)

² Olyan homeopátiás szerekre vonatkozik, amelyek vegyületekből készülnek, és amelyeknek összetevői önálló homeopátiás szerként is alkalmazhatók. (ford.)

³ A Homeopátia Iskolája

proving gyakran a legalkalmasabb és leghasznosabb módszer, ami gyorsan és kevés erőfeszítéssel is eredményes. A hátránya, hogy a kép nem lesz teljes és egyes részleteiben akár helytelen is lehet. De ugyanez előfordulhat más *proving*oknál is. Tapasztalataim szerint a meditációs *proving*ok gyakran nagyon megbízhatóak és megmutatják a homeopátiás szer lényegét, sokkal inkább, mint az álom-*proving*ok.” (6)

A lelkesedésben, hogy tüneteket “hozzanak ki” egyesek olyan kijelentéseket tesznek, hogy egy magas potencia akár egy adagja száz meg száz tünetet eredményezhet egy kis csoportban. “*A Coca Cola provingját 1994 májusában végeztük el a San Franciscó-i szemináriumomon. A résztvevők kaptak egy adagot a szer C30-as potenciájából. Azt az utasítást kapták, hogy 2 napon át jegyezzék a tüneteiket, akár bevették az adagot, akár nem.*”(7) “*A Hidrogén 305 szellemi tünete közül 61-et a 6-os potencia (2 prover), 17-et a 9-es potencia (1 prover), 27-et a 12-es potencia (3 prover), 3-at a 15-ös potencia (2 prover), 140-et a 30-as potencia (3 prover) és 56-ot a 200-as potencia (4 prover) váltott ki.*”(8) “*A szert C30 potenciában állítják elő... Minden prover nagyjából adott időpontban veszi be az egy adagot.*”(9)

Valószínű, hogy e kísérletező személyek nem olvasták el és nem értették meg, hogy maga Hahnemann anyagi dózisokat alkalmazott a szervizgálatokban és erre alapszik a *Materia Medica Pura* is. Az *Organon* 32-es bekezdése kimondja, hogy “minden igazi gyógyszer, mindig, minden körülmények között, minden élő emberre hatással van, és előidézi annál a sajátos tüneteit (...ha elég nagy volt az adag).”(10) Az *Organon* hatodik és egyben utolsó kiadásának 130. paragrafusa kijelenti, hogy csak a kellően fogékony egyéneknél jöhetnek létre tünetek a magas potenciák hatására és csak abban az esetben, ha naponta szedik a szert néhány napon át. (11) Annak érdekében, hogy a tünetek megbízhatóak és biztosan a szernek betudhatóak legyenek, a kísérletet többször is meg kell ismételni. A mindennapi gyakorlatban gyakran írunk fel helytelen szert, a “*proving*” tünetek mégsem olyan gyakoriak. Ez a tény önmagában is azt jelzi, hogy kevés olyan “kellően érzékeny” egyén létezik, aki a szerket magas potenciában tudná bizonyítani.

Néhányan még azt is kijelentették, hogy nincs is szükség igazi szerre. Leírhatod a szer nevét és potenciáját egy papírra, ráteszel egy pohár vizet és máris elő van készítve a homeopátiás szer! “*A pácienseimnek évekig azt mondtam, hogy írják le a szert és a potenciát egy papírra, és ez úgy működött, mint egy varázslat... Mert energiával és szellemmel van dolgunk, ezért elengedhetetlen a SZÁNDÉK, hogy mit akarunk tenni, hogy úgy viselkedjen, ahogy azt elvárjuk, azaz, ha Lachesis C30-at írunk a papírra, és a beteg hőhullámai elmúlnak, akkor a homeopata arra kell majd összpontosítson és koncentráljon, hogy az energiáit összegyűjtse.*” (12)

Vagy, hogy nem is kell adnod szert, elég rágondolnod, és a beteg meggyógyul! “*Nekem azt tanították, hogy a szándék a minden. És, természetesen, látjuk, hogy a beteg a vizsgálat kellős közepén hirtelen javulni kezd, amint rágondoltál a neki való szerre,... legalábbis velem így történik.*”(12) Ilyen kijelentések mellett, hogyan is lenne lehetséges megvédeni a homeopátiát attól a vádtól, hogy az semmi más mind a “*placebo*”?

A homeopátiás szer kiválasztása

A második fontos téma, melyet a “modernizálás” vihara hozott előtérbe, a módszer lényegi eltorzítása, mellyel a homeopátiás szer kiválasztása történik. Egyes “modern tanítók” azt állítják, hogy megtalálták a módját annak, hogy hogyan rövidíthető le a beteg tüneteivel megegyező homeopátiás szer megtalálásának munkaigényes folyamata. Például azt javasolják, hogy megtalálva az egyén téveszméit, illúzióit, annak megfelelően lehet szert felírni. “*Én felismertem az illúziókra vonatkozó rész fontosságát is, mert a téveszmék a valóság hamis érzékelését jelentik, és a betegség is tulajdonképpen a jelen hamis érzékelése. A személy teljes mentális státusza kifejezője az ő téves érzékelésének (illúzió, téveszme).*” “*A gyógyulás az egészség helyreállítása. Akkor következik be, ha a beteg maga ráébred, hogy a valóságot tévesen érzékeli. Ez a téveszméivel való szembesülés által valósulhat meg. Ez az alapja a hasonlóság törvényének, amire a Homeopátia alapszik.*”(13) Más szavakkal, a naiv és hiszékeny hallgatót arra tanítják, hogy minden páciensnek meg kell keresni a téveszméit!

Mások azt javasolják, hogy a szerfelírást kizárólag a mentális tünetekre kellene alapozni. *“Ismétlem, engedjék meg kihangsúlyoznom, hogy csak az elme tüneteire alapozva írunk fel szert (félretéve minden más, a test fizikai síkjához kapcsolódó népszerű tünetet) és ennek eredményeként az automatikus rendszerben ösztönző hatást érünk el, amely az asszimiláció és elimináció rendszerének hatékonyságát fenntartja.”*(14) Még akkor is, ha sok betegnek csak fizikai tünetei vannak, és nem feltétlenül rendelkeznek pszichológiai tünetekkel, a téveszmékről ne is beszélve.

Az álelméletek és túlzott leegyszerűsítés eme árában megint mások azt javasolják, hogy a betegeket csoportosítani kell néhány “közös” tulajdonságuk alapján, figyelmen kívül hagyva az egyes szervezetek egyediségét.(15) Azt tanítják például, hogy a hallgató ki kell, hogy derítse a páciens hasonlóságát egy állattal, növényvel vagy ásvánnyal, és az ennek (a hasonlóságnak) megfelelő szerek csoportjában kell, hogy megtalálja a szimilimumot. (16) Ez lényegében a “szignatúrák” régi gondolata, amelyet használhatatlanként már száz évvel ezelőtt elvetettek, és most úgy mutatnak be, mint egy megvilágosodott modern megoldás arra, hogy hogyan találjuk meg könnyedén a jó szert. A valóságban arról lenne szó, hogy fel kellene hagyni a helyes szer meg találásához szükséges repertorizálás és a Materia Medica tanulmányozásának módszerével.

Hahnemann véleménye ezekről a dolgokról teljesen egyértelmű: *“...az általános orvosi iskolát meg kell óvnom a megaláztatástól, azzal hogy emlékeztetem azon ősi orvosok ostobaságára, akik a nyers gyógyszer orvosi erejét annak szignatúrájából szűrték le.”*(17) A módszer kudarca volt az egyik fő ok, amiért Hahnemann az emberek gyógyításának egy sokkal ésszerűbb módját kereste, és amiért kifejlesztette a homeopátiát.

Következésképpen megjelent egy másik nézőpont is, hogy minden egyes beteghez hozzárendelhető egyetlen egy homeopátiás szer, a “core”⁴ homeopátiás szer, melyet meg kell találni, ellenkező esetben a beteg nem fog meggyógyulni. Ez az álláspont nem veszi figyelembe, hogy a mély, miazmatikus eredetű betegségekben, mint amilyen napjainkban a legtöbb kórkép, több homeopátiás szerre van szükség a gyógyuláshoz, melyeket megfelelő sorrendben és hosszabb idő lefolyása alatt kell beadni. *“A tapasztalatom az, hogy ha megtalálsz azt a szert, ami tényleg a legmélyebb szinten van, sok éven át nagyon jól meglesznek vele. Általában annak az időszaknak a vége fele már annyira egészségesek, hogy nem igazán van szükségük egy másik szerre. Ellenkező esetben csak részleges eredményed lesz, de nem igazán fogod megoldani. Ahogy Hahnemann mondta, cikk-cakkban haladsz a gyógyulás fele, de én azt túl gyakran nem tudom megcsinálni, mert szédülök tőle! ... Ha benézel a személy legmélyére, meglátod a fő kapcsolót, amely egy gombnyomásra felkapcsolja az egyén összes izzóját.”*(18) *“Amikor a betegnek a szert az Elsődleges Pszórikus Hipotézis alapján választjuk ki, a pontos Témák és Vezérlevelek segítségével, azt fogod tapasztalni, hogy a gyógyulás, mint kvantumugrás történik meg.”*(19)

Érzetek és téveszmék

Egy másik, frissebb ötlet, ami attól tartok, hogy csak tovább fokozza a tanulók zavarodottságát, arra utal, hogy a homeopata a beteg állítólagos “érzeteinek” mögöttes “összefüggéseit” kell, hogy feltérképezze, valamit, ami túl van az értelmén és a valóságon. *„A rendszer egy másik kulcs eleme a páciens érzeteire való ráhangolódás. Egyes, bizonyos energiával rendelkező, határozottan kirajzolódó érzetek a fő panasszal és a beteg általános állapotával is összefüggésben vannak, és ennek hatalmas jelentősége van. Sankaran doktor ezeket az érzeteket alapérzetnek nevezte el. Az alapérzetek nem csupán testi tünetek vagy érzelmek, hanem olyan közös érzetek, amelyek összekapcsolják az elmét a testtel. Valójában az alapérzet szintje az elménél és a testnél sokkal mélyebben van: a betegség- állapot középpontjában. Az alapérzetek nem ember specifikus jelenségek, azaz nem csak az emberi lényekre jellemzőek és így közvetlenül a homeopátiás szer forrásához vezetnek el.”*(20)

A beteg “érzeteire” való ráhangolódás egy csúsztós talaj a homeopata számára, hiszen ennek vetülete nincs leírva a Material Medica-ban, és így minden homeopata, aki így dolgozik, kísértést érez majd, hogy találjon egy másik, alapul szolgáló “kontextust” a beteg érzelmeiben.

⁴ A core szó szerinti jelentése mag, valaminek a belseje, itt központi gondolat, lényeg (ford.)

A tény az, hogy a páciens tüneteit találatnunk kell a homeopátiás szer proving-tüneteivel, és ehhez megvannak a szabályaink is és az eszközeink is. A többi csak pusztá feltételezés, ami lehetővé teszi a homeopátia nevetségessé tételét, amint az a közelmúltban megjelent a brit sajtóban.

Ezek a szélsőséges ötletek zavarodottságot okoznak a tájékozatlan hallgatók elméjében, ugyanakkor lovat adnak a homeopátiát ellenzői alá.

Veszélyes ötletek

Más, még ennél is veszélyesebb "új gondolatok" is törtek már a felszínre, mint amilyen az oltások homeopátiás változata. Ezek Hahnemann egyik félreértelmezett észrevételéből indultak ki, miszerint a Belladonna a skarlát járvány idején gyógyítóan hatott; nem megelőző módon, hanem azért, mert "genus epidemicus" volt abban a járványban és így, ha már a fertőzés elején alkalmazták, gyógyhatást fejtett ki. Ezt az észrevételt úgy értelmezték egyesek, hogy ha valakinek adunk egy szert, az a jövőben, egy-két év elteltével jelentkező járványok idején védelmet nyújtanak majd a személynek. (21)

A fentit más elméletek is követték, olyanok, amelyeket csak fanatikusok vagy bizonyos vallási szektákhoz tartozók tudnak csak elfogadni, mint hogy "a homeopátia bármit meggyógyíthat, minden fajta rákot vagy az AIDS-t" (22) vagy ami még rosszabb "potenciáljuk a zenét, a Vénusz vagy a Hold fényét és használjuk homeopátiás szerként!" És akkor egyes homeopáták, akiket félrevezettek az efféle gondolatok, azt állítják, hogy megtalálták az AIDS gyógymódját egy zenei dallammal, amit CD-n le lehet játszani. "A *Healing Downloads*⁵ egy holisztikus öngyógyító módszer, amely számos betegségre hat és a betegségek rezonanciáján alapul. Alapját egy olyan áttörés szolgáltatja, amelyet a homeopátia egy elhanyagolt részének alkalmazása során nyertünk Afrikában az AIDS és a malária kezelésekor. Felfedeztünk egy új gyógymódot, amely az időpróbát kiált homeopátiás alapelvekre és gyakorlatokra alapszanak, de újfajta kézbesítéssel."(25) Ráadásul ezt az ostobaságot klasszikus homeopátiának nevezik!

Mindezen irracionális és önkényes "új ötletekkel" a "modern tanárok" a homeopátia becsületébe gázolnak és lerombolják a sarokkövet, amely annak tudományos alapját képezi. Tehát nem teljesen ok nélkül reagáltak rosszul a tudomány emberei, nem teljesen ok nélkül indított a média háborút a homeopátiával szemben, amit homeopátia ellenfelei ebben a pillanatban is ünnepelnek.

Következtetés

A brit média támadásai világszerte befolyásolták a homeopátiához való hozzáállást. Úgy gondolom, hogy ez tovább fog folytatódni, függetlenül a nyilvánvaló anyagi érdekektől. Azonban az a szomorú valóság, hogy ezek a támadások nem teljesen indokolatlanok. A homeopátia tudományos hitelességének építménye, melyet oly sok munkával, oly sok éven át épített és erősített oly sok elkötelezett ember, most szétmorzsolódik, amint mi magunk, a homeopátiás közösség olyan érveket szolgáltatunk, melyek azt támasztják alá, hogy a homeopátia nem is tudomány. Az igazi tudás összevisszasággal és félretájékoztatással keveredik, a kemény munkát „ráhangolódás” cseréli fel és az önérdék altruista tanítás képében mutatkozik meg.

Azonban ilyen az élet: ahol fény van, ott van árnyék is. Elegendő épeszű homeopata él ma a világon, aki az elmezavart, zürzavart és összevisszaságot rendd és józansággá tudja alakítani, de ahhoz fel kell szólalnia! Ez a folyóirat része kell, hogy legyen annak a proaktív mozgalomnak, mely védelmezi azon elmélet és elvek lényegét, esszenciáját, amelyeket Samuel Hahnemann hagyott nekünk örökségül.

Referencia irodalom

- 1 Scholten J. *Homoeopathy and minerals*. Utrecht: Stichting Alonissos, 1993,p 23.

---

⁵ Gyógyító letöltések

- 2 Scholten J. *Homoeopathy and minerals*. Utrecht: Stichting Alonissos, 1993, p 289.
- 3 Sankaran R. *Provings: similia similibus curentur*. Bombay: Homeopathic Medical Publishers, 1998 [Introduction].
- 4 Sherr J. *The dynamics and methodology of homoeopathic provings. Types of provings*. West Malvern; 1994, pp 16-17.
- 5 Norland M. *Homoeopath Links* 2000; 13: 138-142.
- 6 Scholten J. Interhomeopathy, Theory of provings, October 2007.
- 7 Sankaran R. *Provings: similia similibus curentur*. Bombay: Homeopathic Medical Publishers, 1998 [Coca cola].
- 8 Sherr J. *Proving of hydrogen*. West Malvern: 1992.
- 9 Herrick N. *Animal mind, human voices: provings of eight new animal remedies*. Hahnemann Clinic Publishing, 1998.
- 10 Hahnemann S. *Organon of medicine*, 6th edn, B. Jain Publishers, 1982, p 114.
- 11 Hahnemann S. *Organon of medicine*, 6th edn, New Delhi: B. Jain Publishers, 1982, pp 198-203.
- 12 Nauman E. *Homoeopath Links* 2000; 13: 193-194.
- 13 Sankaran R. *The spirit of homoeopathy*. Bombay: R. Sankaran, 1991, p 6.
- 14 Sehgal ML. *Rediscovery of homeopathy*. Delhi: Sehgal Brothers, 1992, p 33.
- 15 Scholten J. Homoeopathy and the elements. Introduction - the group analysis method. Utrecht: Stichting Alonissos, 1996.
- 16 Sankaran R. The substance of homoeopathy. The natural classification of drugs. Bombay: Homeopathic Medical Publishers, 1994, p 101.
- 17 Dudgeon RE. The lesser writings of Hahnemann. Essay on a new principle for ascertaining the curative powers of drugs, with a few glances at those hitherto employed. New Delhi: B. Jain Publishers, 1987, p 255.
- 18 Sankaran R. There is no two, an interview by Tessler N. *Similimum the Journal of the Homeopathic Academy of Naturopathic Physicians* winter 2003.
- 19 Neesgaard P. Hypothesis collection - primary psora and miasmatic dynamic, *Encyclopedia homoeopathica*, v. 2.2.2., 2007.
- 20 Sankaran R. *The sensation in homeopathy*. Bombay: Homeopathic Medical Publishers, 2004.
- 21 Golden I. An energetic model of homeopathy. *Homoeopath Links* Summer 2007; **20**: 86.
- 22 Chappell P. *The second similimum*. Haren: Homeolinks Publishers, 2005.
- 23 Sankaran R. The substance of homeopathy. Imponderabilia - a proving of music. Bombay: Homeopathic Medical Publishers, 1994, p 238.
- 24 Clarke John H. *Practical materia medica*, vol. 2. New Delhi: B. Jain Publishers, 1986, p 320.
- 25 Chappell P, van der Zee H, Hiwat C. <www.healingdownloads.com>.

ⁱ Levelezés: George Vithoukas, International Academy of Classical Homeopathy, Alonissos 37005, Greece. Tel: +30 24240 65142; Fax: +30 24240 65147. E-mail: george@vithoukas.com